E.H. Carr'ın Bolşevik Devrimi adlı üç ciltlik kitabını yaklaşık 20 yıl önce İngilizcesinden okumuştum. Sonraki yıllarda Türkçe olarak da yayınlanmış, yeniden okumaya başladım ve iki cildi bitirdim.

Yirmi yıldan fazla zamandır reel sosyalizmin çözülerek tarihe karışması üzerinde çalıştığınızda aynı kitabın sonraki okumasında dikkatinizi çekenler de farklı oluyor.

Rus devriminin doğru yorumlanması 20. yüzyıl sosyalizminin anlaşılmasında belirleyici önemdedir. Bu devrimin gerçekleri ile efsaneleri arasında ayrım yapılması gerekir. Efsaneleri üretenler de bu devrimin kadrolarıdır. Teoriye göre olması gerekeni, gerçekte olanın yerine koymuşlardır.

Reel sosyalizm, marksist sosyalizm değildir; Lenin zamanında da değildi. Sorun bunun açıkça belirtilmesi ve teoride buna göre değişiklik yapılması yerine, zaman içinde gerçek olan ile olması gerektiği düşünülenin garip bir karışımı ortaya çıkmış ve bu da halen süren teorik kargaşanın önemli nedenlerinden birisi olmuştur.

20. yüzyılın bütün sosyalist devrimlerinde köylülerin ya da küçük üreticiliğin belirleyici rolü vardır ve aynısı Rus devrimi için de geçerlidir.

Geleceğe Dönüş kitabında Ekim devriminin işçilerle yoksul köylüler arasındaki ittifakla değil, işçilerle köylüler temelinde gerçekleştiğini belirtmiştim. Petograd'da işçilerle askerlerin gerçekleştirdiği devrim, Rusya yarı feodal bir ülke olduğu için gerçekte işçilerle asker elbisesi içindeki köylülerin devrimiydi.

Bolşevik Devrimi'nin ikinci kitabında konuyla ilgili ayrıntılı bilgi bulunuyor. Üç ciltlik kitabın önemli bölümü devrim sonrasını inceliyor ve devrim öncesindeki Leninizmin nasıl değişmek zorunda kaldığını görebiliyorsunuz. Buradaki önemli eksik, bu değişimin teoriye yansıtılmamasıdır.

Lenin birkaç kere küçük ve orta köylünün desteği olmadan sosyalizmin kurulamayacağını belirtiyor.

Yıl 1919 ve iç savaş nedeniyle ekonomik sorunlar iyice ağırlaşmış. İşçi sınıfı şehirde işsiz kalmaktansa köye dönmeyi tercih ediyor.

“Sanayi işçileri kitlesinin büyük bir kısmının kırsal kesimle bağlarını nadiren koparmış olan ve bazı durumlarda, hasat zamanları genellikle oraya dönen eski köylülerden meydana geldiği Rusya’da, şehirlerde ya da fabrikalarda patlak veren bir kriz –açlık, işsizlik, işlerin durması- kelimenin Batı’daki anlamıyla proletaryada bir işsizlik sorunu yaratmıyor, şehirlerdeki sanayi işçilerinin akın akın göç ederek köy hayatına dönmelerine yol açıyordu.” S. 180)

Yarı feodal bir ülkede Petograd’da sanayi ne kadar gelişmiş olursa olsun bu durum doğaldır. Rus işçi sınıfının en militan kesimi bile büyük oranda köylülükten kopmamıştır. Başka bir deyişle işçi sınıfının devrimde köylülüğü peşinden sürüklemesi tespiti havada kalmaktadır. Rusya’da işçi sınıfı köylülükten kurtulmamıştır ya da geldiği köyle bağlantısı kopmamıştır.

Ocak 1919’da toplanan ikinci Tüm Rusya İşçi Sendikaları Kongresi’nde Rudzutak şu saptamayı yapıyor:

“Sanayi merkezlerinin büyük bir kısmında fabrikalarda üretimin gerilemesinden dolayı işçilerin köylü kitlesiyle bütünleşmekte olduğunu görmekteyiz ve biz işçi nüfus yerine yarı köylü, hatta bazen tamamen köylü bir nüfusa sahip olmaktayız.”

Devrimden yaklaşık 1,5 yıl sonra durum böyleyse, buradan açık olarak Rus devriminde köylülerin büyük rol oynadığı sonucu çıkar.

Asker elbisesi içindeki köylülere benzeterek, işçilerin de aynı oranda olmasa bile işçi elbisesi içindeki köylüler olduğunu söylemek mümkündür.

Önceki yazılarda da birkaç kere belirtmiştim: sosyalist devrimden sonra proletarya diktatörlüğü kurulduğu söyleniyor ama proletaryanın nüfusun onda biri bile olmadığı bir ülkede bu diktatörlük nasıl kuruluyor? Rusya'da esasen zayıf olan işçi sınıfının yarı köylü olduğu gerçeğini de eklersek, sosyalist devrimden sonra ülkede kurulanın işçi-küçük üretici diktatörlüğünü olduğunu söylemek mümkündür. Ancak hızlı sanayileşme hamlesinden sonra ya da aradan en az 20 yıl geçtikten sonra ülkede proletarya diktatörlüğünden söz edilebilir.

Benzer durum sonraki sosyalist devrimlerde de geçerlidir. Mesela Bulgaristan'da devrimden sonra teorik olarak proletarya diktatörlüğü kurulmuştur ama ülkede proletarya çok azdır ve var olan da köylülükten tümüyle kopmamıştır. Yıllarca bu ülkedeki işçiler hasat zamanında köylerine gitmişlerdir.

Bir sınıfın konumu teoriye uyması için bu kadar abartıldı, olan yerine teoriye göre olması gereken konuldu. Adından da reel sosyalizme son veren de bu sınıftı. 45 ya da 74 yıldır iktidarda olan sosyalizme karşı büyük gösteriler yapanlar işçilerdi, sosyalizm sonrasındaki kapitalizme karşı önemli bir direniş sergilemeyenler de onlardı.

Çin'de de durum aynıdır.

Polonya'da militan liman işçilerinin önderlik ve örgütleme yeteneği dikkat çekicidir. Çok zor anlaşılan ise bu işçilerin sosyalizmi değil kapitalizmi istemeleriydi. İşçiler sosyalizmin iyileştirilmesini değil, kapitalizmi istiyorlardı. Çok kişi bunu bir türlü kabul edemiyor ama gerçek böyledir.

Küçük üreticilik sosyalist devrimde büyük rol oynar ve sosyalist iktidarda da temsil edilir. Başka türlü söylenmesi ya da yazılması bu gerçeği değiştirmiyor.

Çin ve Vietnam devrimlerinde işçi görmek zordur, Küba devriminde ise –burası kapitalist bir ülke olmasına rağmen- işçilerin rolü ön planda değildir. Eğer Rus devriminden başlayarak küçük üreticiliğin sosyalist devrimdeki önemli rolünü görebilirsek, konuyu anlamak daha kolay olur.